

تأثیر رهبری تحول آفرین معلمان بر رشد اجتماعی دانش آموزان (مطالعه موردی دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان چالوس)

بهناز شاه بیگی گیل کلایی^۱

چکیده

هدف اصلی تحقیق حاضر، بررسی تأثیر رهبری تحول آفرین معلمان بر رشد اجتماعی دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان چالوس بود. در این مطالعه روش تحقیق توصیفی از نوع پیمایشی و از لحاظ هدف، بنیادین بود. جامعه آماری معلمان مقطع ابتدایی شهرستان چالوس بود که به کمک جدول مورگان و با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده ۱۸۶ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها، شامل پرسش‌نامه سنجش رهبری تحول آفرین باس و اولیو (۲۰۰۰) با پایایی ۰/۸۹۳ و همچنین پرسش‌نامه رشد اجتماعی شاه‌محمدی (۱۳۹۲) با پایایی ۰/۹۰۱ است. برای سنجش روایی پرسش‌نامه‌ها از تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها، با استفاده از آمار توصیفی و آمار استنباطی (به کمک نرم‌افزار lisrel) انجام گرفت. یافته‌های تاین حقیق حاکی از آن بود که رهبری تحول آفرین و هر چهار مؤلفه آن (ترغیب ذهنی، نفوذآرمانی، انگیزش الهام‌بخش و ملاحظات فردی) بر رشد اجتماعی دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان چالوس، اثر مثبت و معناداری دارد. بنابراین معلمان مقطع ابتدایی شهرستان چالوس می‌توانند با به‌کارگیری سبک رهبری تحول آفرین در شیوه رهبری خود، بر ارتقای رشد اجتماعی دانش آموزان تأثیرگذار باشند.

واژگان کلیدی: رهبریت تحول آفرین، رشد اجتماعی، معلمان ابتدایی، شهرستان چالوس

۱- کارشناس تکنولوژی و گروه‌های آموزشی آموزش و پرورش شهرستان چالوس

مقدمه

افراد هر جامعه‌ای مفید واقع شوند. همچنین رشد اجتماعی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر هوش هیجانی و سلامت روانی هر فردی محسوب می‌شود. در حقیقت رشد اجتماعی، موقعیتی را فراهم می‌سازد تا هر دانش‌آموزی به پیشرفت تحصیلی بیشتر و مطلوب‌تر بیندیشد و این امر در موفقیت‌های تحصیلی و اجتماعی فرد اهمیت ویژه‌ای دارد [3]. یکی از اهداف عالی نظام رسمی آموزش و پرورش کشور، اجتماعی کردن صحیح کودکان و نوجوانان است؛ زیرا رشد و تحول اجتماعی در سایه اجتماعی شدن، سازگاری و برقراری ارتباط مطلوب با دیگران میسر است. از بین تمام سازمان‌هایی که نقش کلیدی در اجتماعی کردن افراد دارند، مدرسه اولین جایگاه رسمی تجربه اجتماعی کودکان است و در این زمینه نقش تعیین‌کننده دارد.

بی‌تردید که مبحث رشد اجتماعی از اهداف مهم آموزش و پرورش است، بنابراین یکی از الگوهای تربیتی مناسب را می‌توان نقش رهبری تحول‌آفرین معلمان در رفتار دانش‌آموز دانست. امروز دیگر مدرسه تنها نقش انتقال معلومات و میراث فرهنگی را بر عهده ندارد؛ بلکه نقش اصلی آن، تأثیرگذاری آن در رشد و پرورش کل شخصیت دانش‌آموز است. نقش الگوبودن معلم به دلیل ارتباط مستقیم و مداوم با فراگیران از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. یعنی معلم توانمند می‌تواند با استفاده از خصائصی چون گشاده‌رویی، همبازی شدن با دانش‌آموزان، احترام به آن‌ها، داستان‌گویی، عدم سرزنش و تنبیه دانش‌آموزان

انسان اصالتاً موجودی است اجتماعی و جاذبه اجتماعی رشد کودک، پایه و اساس زندگی انسانی او را تشکیل می‌دهد. لازمه زندگی اجتماعی، آمادگی روانی، برخورداری از مهارت‌های اجتماعی، اعتماد به نفس و قدرت سازگاری اجتماعی است. از نظر اجتماع مهم‌ترین بعد شخصیت افراد، بعد اجتماعی شخصیت افراد است و در یک کلام، خانواده، اساسی‌ترین بستر رشد شخصیت مطلوب کودکان است. [۱] رشد اجتماعی بخشی از رشد همه جانبه‌ی کودک است که از دیگر افراد، محیط و نهادهای اطراف کودک تأثیر می‌پذیرد. رشد اجتماعی به مجموعه متوازی از مهارت‌های اجتماعی و رفتارهای انطباقی فراگرفته شده مربوط است که فرد را قادر می‌سازد تا با افراد دیگر، روابط متقابل مطلوب داشته باشد؛ واکنش‌های مثبت بروز دهد و از رفتارهایی که پیامد منفی دارند، اجتناب ورزد. وجود مهارت‌هایی چون همکاری، مسئولیت‌پذیری، همدلی، خویش‌نمایی و خودتکایی از مؤلفه‌های رشد اجتماعی به‌شمار می‌روند. کودکان بسیاری از مهارت‌های اجتماعی را در دوران کودکی یاد می‌گیرند [۲].

از آن‌جا که تغییر و تحول و پرورش استعداد های فردی و تحکیم پایه‌های زندگی جمعی و ایجاد تفاهم میان افراد انسانی در سایه آموزش و پرورش صورت می‌گیرد، کاربرد روش‌ها و الگوهایی که برای توسعه رشد اجتماعی، هوش هیجانی و سلامت روان دانش‌آموزان مورد استفاده قرار گرفته‌اند، می‌تواند در رشد و تحول

در حقیقت رهبری نسل آینده هر جامعه به دست معلمان آن جامعه است. بنابراین مدرسه مکان مناسبی برای تربیت اجتماعی صحیح کودکان است. به عبارت دیگر، انسان قرن معاصر بیش از انسان‌های قرون گذشته به مدرسه نیاز دارد. بر این اساس برنامه مدارس باید طوری تنظیم شود که در عین پرورش استعدادها و مهارت‌های گوناگون کودک و آماده کردن محیط مناسب برای رشد طبیعی وی را یک فرد اجتماعی بار بیاورد، به طوری که صلاح خود را در صلاح جامعه بداند و در همه اعمال و حرکات خود تنها به فکر منافع شخصی نباشد و همواره نفع عموم را بر نفع خود ترجیح دهد. همچنین اصول آموزش و پرورش در قرن بیست و یکم بیش از همه بر ایجاد، پرورش و تقویت مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی در افراد تأکید می‌کند. این اصول عبارت‌اند از: یادگیری برای باهم‌داشتن، باهم‌بودن، با هم‌فعالیت کردن و با هم‌زیستن و به‌طور کلی شهروندی است که از یک سو به مفهوم داشتن حس مسئولیت برای خود و جامعه و از سوی دیگر درک زمینه‌های اجتماعی، عاطفی و فرهنگی دیگران است [۷]. در این راستا حایرین و رودریگوئز-گومز بیان داشتند که رهبری نقش مهمی در پیشرفت رشد اجتماعی دانش‌آموزان دارد [۸]. روبن، رالف ولیگ لیوتی در بررسی نقش رهبری بر فعالیت‌ها و مهارت‌های اجتماعی نشان دادند که رهبری در فرایند اجتماعی شدن افراد، نقش گسترده‌ای دارد [۹].

با توجه به اهمیت موضوع تأثیر رهبری تحول‌آفرین بر رشد اجتماعی دانش‌آموزان و

ودرنهایت با ارایه الگوی رهبری تحول‌آفرین الگوی مؤثری برای آن‌ها باشد.

رهبری تحول‌آفرین نمایانگر فرایندی است که به تغییر و تحول در افراد منجر می‌شود و با ارزش‌ها، ویژگی‌های اخلاقی، اهداف بلند مدت، ارزیابی محرک‌های تأثیرگذار بر کارکنان، ارضای نیازها و شیوه رفتار با آن‌ها مرتبط است. برای مقابله با محیط نامطمئن و تغییرات مستمر، ضرورت حضور افرادی در نقش رهبر به شدت احساس می‌شود. بدیهی است که رهبری سنتی در این عصر نمی‌تواند به حیات خود ادامه دهد و نیاز به رهبری تحول‌آفرین است [۵]. رهبری تحول‌آفرین به نوعی رهبری اطلاق می‌شود که در آن رهبران دارای موهبت الهی هستند و برای پیروان خود انگیزش معنوی و توجه ویژه فراهم می‌کنند و با نفوذ بر قلبشان آن‌ها را هدایت می‌کنند. رهبران تحول‌آفرین یک چشم‌انداز سازمانی پویا خلق می‌کنند که اغلب یک دگرگونی در ارزش‌های فرهنگی برای انعکاس نوآوری بیشتر را ضروری می‌سازد. رهبری تحول‌آفرین همچنین به دنبال ایجاد برقراری یک رابطه بین علائق فردی و جمعی است تا به زیر دستان اجازه کار کردن برای اهداف متعالی را بدهد. رهبران تحول‌آفرین قادر به متعهد کردن پیروان خود با توجه به توانایی‌شان در تغییر اهداف و اعتقادات پیروان هستند. آن‌ها ارزش‌ها و نگرش‌های جاری در سازمان را ایستا نمی‌دانند، بلکه متناسب با شرایط محیطی در جستجوی تغییر و تحول در راستای اهداف و مأموریت سازمان هستند [۶].

ابزارها:

۱- پرسشنامه رهبری تحول‌آفرین

برای سنجش رهبری تحول‌آفرین، از پرسشنامه رهبری تحول‌آفرین [۱۰]. که از ۴ مؤلفه و ۲۰ گویه تشکیل شده استفاده شد. برای تحلیل عاملی تأییدی با نرم‌افزار lisrel بار عاملی استاندارد محاسبات انجام شده است. در تحلیل عاملی تأییدی مقیاس سنجش پرسشنامه رهبری تحول‌آفرین، بار عاملی استاندارد تحلیل عاملی تأییدی برای سنجش قدرت بین هر عامل (متغیر پنهان) با متغیرهای قابل مشاهده آن (گویه‌های پرسشنامه) در تمامی موارد بزرگ‌تر از $0/3$ و در بیشتر موارد حتی بزرگ‌تر از $0/6$ به دست آمده است. بنابراین ساختار پرسشنامه قابل تأیید است. همچنین ضریب پایایی پرسشنامه در همه مؤلفه‌ها بین $0/76$ تا $0/89$ به دست آمد.

۲- پرسشنامه رشد اجتماعی شاه‌محمدی (۱۳۹۲)

برای سنجش رشد اجتماعی از پرسشنامه رشد اجتماعی شاه‌محمدی (۱۳۹۲)، که از ۱۵ گویه تشکیل شده استفاده شد. در این مطالعه از ابزار پرسشنامه برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است. بنابراین از روش تحلیل عاملی تأییدی، ساختار کلی پرسشنامه‌های تحقیق مورد روایی سنجی سازه محتوایی قرار گرفته است. برای تحلیل عاملی تأییدی با نرم‌افزار disrel، بار عاملی استاندارد محاسبه شده است. به‌طور کلی قاعده زیر حاکم است: اگر بار عاملی کمتر از $0/3$ باشد رابطه ضعیف در نظر گرفته شده و از آن صرف-نظر می‌شود. بار عاملی بین $0/3$ تا $0/6$ قابل قبول

همچنین، با توجه به اینکه تاکنون پژوهش مدونی درباره‌ی اثربخشی رهبری تحول‌آفرین بر رشد اجتماعی دانش‌آموزان به‌ویژه در کل کشور صورت‌نگرفته است، از این رو ضرورت داشت که در این پژوهش به بررسی این موضوع پرداخته شود که آیا رهبری تحول‌آفرین معلمان بر رشد اجتماعی دانش‌آموزان تأثیر دارد؟ براین اساس فرضیه زیر تدوین گردید.

رهبری تحول‌آفرین بر رشد اجتماعی دانش-آموزان مقطع ابتدایی شهرستان چالوس تأثیر دارد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف در حیطه تحقیقات بنیادین است و با توجه به اینکه در این پژوهش از روش‌های مطالعه کتابخانه‌ای و نیز روش‌های میدانی نظیر پرسشنامه استفاده شد، روش پژوهش حاضر توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری تحقیق حاضر را شامل همه معلمان مقطع ابتدایی شهرستان چالوس می‌شوند که تعداد آن‌ها با توجه به اطلاعات جمع‌آوری شده جمعا ۳۶۰ نفر هستند. برای نمونه‌گیری از جامعه مورد مطالعه در این تحقیق، از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده با تخصیص متناسب به کمک جدول مورگان استفاده شد و تعداد ۱۸۶ نفر به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند سپس پرسشنامه‌های رهبری تحول‌آفرین و رشد اجتماعی بین آن‌ها توزیع شد.

ضرایب استاندارد توجه کرد که اگر این جهت مثبت باشد نشان‌دهنده تأثیر مثبت و مستقیم متغیر مستقل بر متغیر وابسته است و اگر منفی باشد نشان‌دهنده تأثیر منفی و معکوس آن است.

مدل نهایی روابط بین متغیرها:

نیکویی برازش مدل

جهت برازش مدل ساختاری فرضیه اصلی تحقیق، از تعدادی شاخص‌های نیکویی برازش استفاده شده است. یکی از شاخص‌های عمومی برای به حساب آوردن پارامترهای آزاد در محاسبه شاخص‌های برازش، شاخص خی دو بهنجار است که از تقسیم ساده خی دو بر درجه آزادی مدل محاسبه می‌شود. چنانچه این مقدار بین ۱ تا ۵ باشد مطلوب است [13].

$$\frac{\chi^2}{df} = \frac{478.33}{140} = 3.42$$

همچنین شاخص‌های برازش می‌تواند شامل شاخص‌هایی از قبیل CFI، NFI و NNFI و IFI باشند (در خروجی تحقیق نیز آورده شده است). اگر بیشتر این شاخص‌ها بالاتر از ۰/۹ باشند مدل از برازش مناسبی برخوردار خواهد بود.

است و اگر بزرگ‌تر از ۰/۶ باشد خیلی مطلوب است [12].

بار عاملی استاندارد تحلیل عاملی تأییدی برای سنجش قدرتبین هر عامل (متغیر پنهان) با متغیرهای قابل مشاهده آن (گویه‌های پرسشنامه) در تمامی موارد بزرگ‌تر از ۰/۳ و در بیشتر موارد حتی بزرگ‌تر از ۰/۶ به دست آمده است. بنابراین ساختار پرسش‌نامه رشد اجتماعی قابل تأیید است.

یافته‌های پژوهش یا تحقیق

برای تحلیل عاملی تأییدی و مدل‌یابی معادلات ساختاری بارعاملی استاندارد و آماره t محاسبه شده است. طبق یافته های آماری به‌طور کلی قاعده زیر حاکم است:

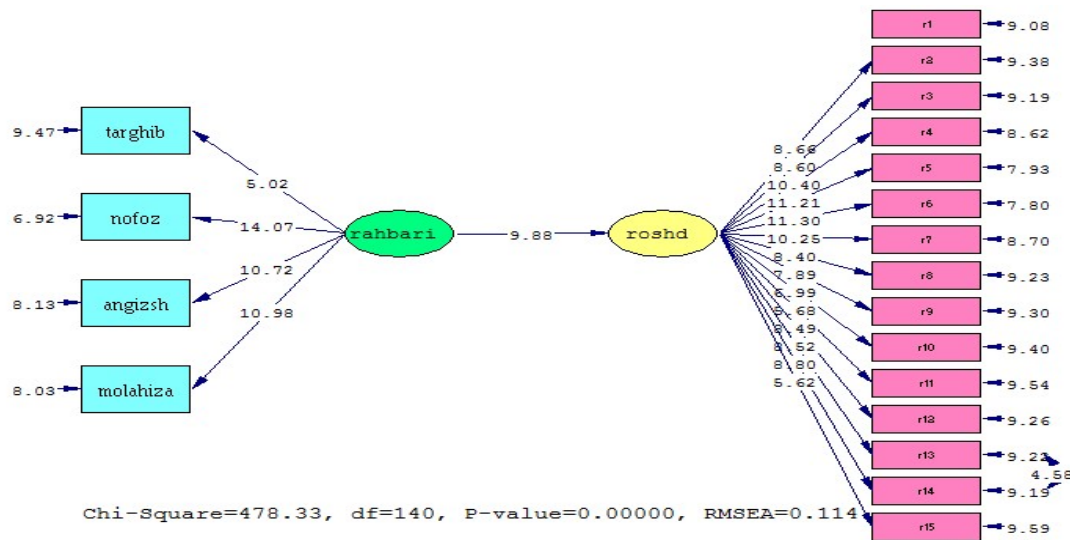
گام اول) اثر متغیر مستقل بر وابسته: اگر مقدار آماره t بین بازه $+1/96$ تا $-1/96$ قرار بگیرد فرض اثر متغیر مستقل بر متغیر وابسته رد شده و فرضیه تحقیق که مبتنی بر تأثیر است رد می‌شود، ولی اگر آماره t در این بازه قرار نگیرد نشان از اثر متغیر مستقل بر وابسته است که در این حالت باید وارد گام دوم شد.

گام دوم) تعیین میزان و جهت تأثیر: در گام دوم برای تعیین جهت و میزان اثر باید به علامت

جدول ۱- مدل نهایی تحقیق

IFI	NNFI	NFI	CFI	χ^2/df	شاخص برازندگی
>0.9	>0.9	>0.9	>0.9	<5	مقادیر قابل قبول
0.94	0.93	0.92	0.94	3.42	مقادیر محاسبه شده

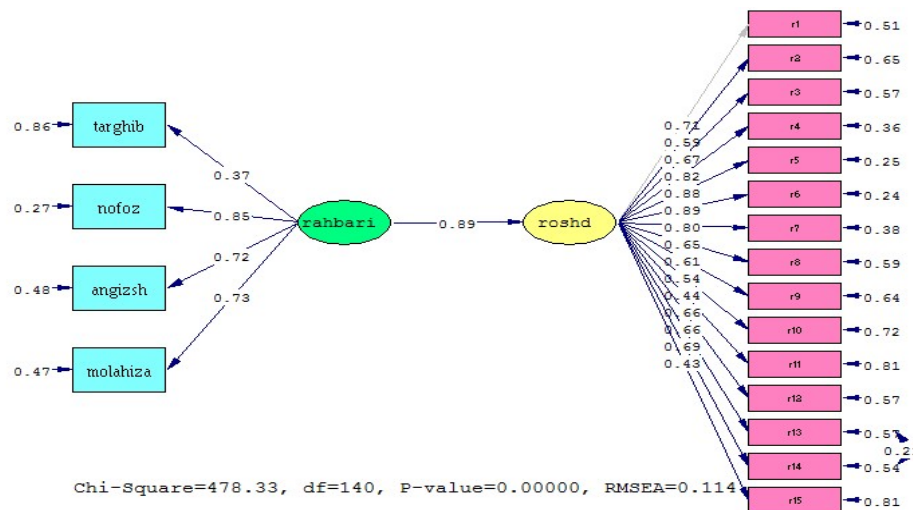
فرضیه پژوهش: رهبری تحول‌آفرین بر رشد اجتماعی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان چالوس تأثیر دارد.

شکل ۱- آماره t-نتایج تأیید مدل نهایی اثر رهبری تحول‌آفرین بر رشد اجتماعی دانش آموزان

اثر معنادار رهبریت تحول‌آفرین بر رشد اجتماعی دانش آموزان دارد که در این حالت باید وارد گام دوم شد تا میزان و جهت تأثیر مشخص شود.

با توجه به شکل فوق چون مقدار آماره t-value در بازه $1/96 +$ تا $1/96 -$ قرار نگرفته و بزرگ‌تر از $1/96$ شده است (9/88)، لذا نشان از

شکل ۲- نتایج تأیید مدل نهایی اثر رهبری تحول‌آفرین بر رشد اجتماعی دانش آموزان

آموزان مقطع ابتدایی شهرستان چالوس اثر مثبت و معناداری (0/89) دارد.

با توجه به نمودار بالا می‌توان گفت که رهبری تحول‌آفرین، بر رشد اجتماعی دانش-

تقسیم ساده خبی دو بر درجه آزادی مدل محاسبه می‌شود. چنانچه این مقدار بین ۱ تا ۵ باشد مطلوب است.

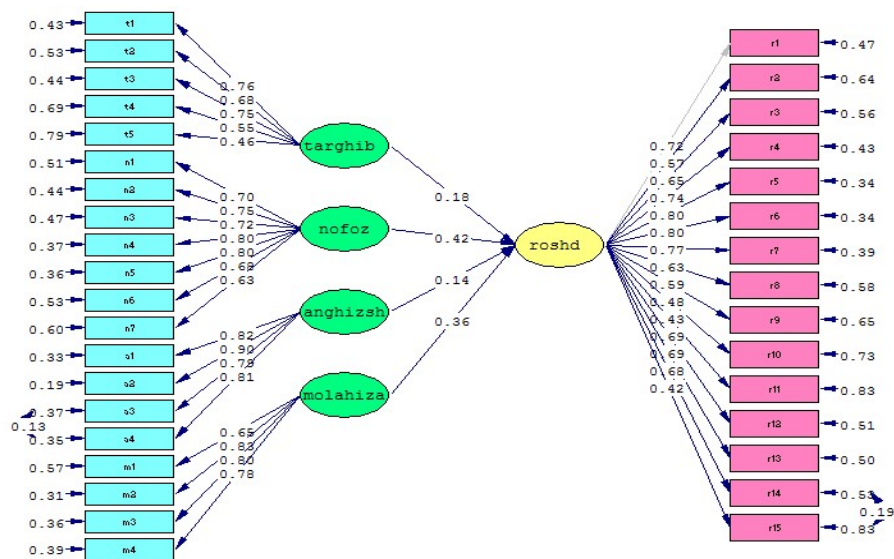
$$\frac{\chi^2}{df} = \frac{1434.63}{514} = 2.79$$

مدل نهایی بین مؤلفه‌های رهبری تحول‌آفرین با رشد اجتماعی دانش‌آموزان نیکویی برازش مدل

یکی از شاخص‌های عمومی برای به حساب آوردن پارامترهای آزاد در محاسبه شاخص‌های برازش، شاخص خبی دو بهنجار است که از

جدول ۲- شاخص‌های برازندگی مدل

IFI	NNFI	NFI	CFI	χ^2/df	شاخص برازندگی
0 - 1	>0.9	>0.9	>0.9	<5	مقادیر قابل قبول
0.93	0.92	0.91	0.93	2.79	مقادیر محاسبه شده

Chi-Square=1434.63, df=514, P-value=0.00000, RMSEA=0.098

شکل ۳- نتایج تایید مدل نهایی بین مؤلفه‌های رهبری تحول‌آفرین با رشد اجتماعی دانش‌آموزان

در شکل ۳ اثر معنادار مؤلفه‌های رهبری- تحول‌آفرین بر رشد اجتماعی دانش‌آموزان نشان داده شده است. بنابراین بر اساس مدل نهایی- نمودار به وضوح دیده می‌شود که همه مؤلفه‌های رهبری تحول‌آفرین بر رشد اجتماعی دانش‌آموزان تاثیر مثبت و معنادار داشته است.

جدول ۳- نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق

مستقل	مسیر تحلیل	وابسته	آماره تی	مقدارضریب	علامت	نتیجه آزمون
ترغیب ذهنی	←	رشد اجتماعی	۲/۳۶	۰/۱۸	+	تائید
نفوذ آرمانی	←	رشد اجتماعی	۳/۲۶	۰/۴۲	+	تائید
انگیزش الهام‌بخش	←	رشد اجتماعی	۱/۹۹	۰/۱۴	+	تائید
ملاحظات فردی	←	رشد اجتماعی	۴/۷۷	۰/۳۶	+	تائید
رهبری تحول‌آفرین	←	رشد اجتماعی	۹/۸۸	۰/۸۹	+	تائید

ملاحظات فردی در سطح بالا و مناسبی باشد، آن‌گاه شرایط و مقتضیات لازم جهت ارتقای رشد اجتماعی دانش‌آموزان فراهم می‌گردد. در واقع می‌توان گفت معلمانی که سبک رهبران تحول‌آفرین دارند، بینش پویایی را به وجود می‌آورند که اغلب موجب دگرگونی در ارزش‌های فرهنگی می‌شود که نوعی نوآوری بزرگ‌تر را منعکس می‌سازد. رهبری تحول‌آفرین همچنین موجب پیوند بین علائق فردی و جمعی می‌شود و دانش‌آموزان اجازه می‌دهد که برای اهداف متعالی تلاش کنند. با توجه به گویه‌های این تحقیق می‌توان گفت: در صورتی که در مدارس مقطع ابتدایی شهرستان چالوس، عواملی از قبیل احساس غرور و افتخار در دانش‌آموزان به دلیل ارتباط با معلمان، چشم‌پوشی معلمان از علائق شخصی به خاطر مصلحت گروه و تشریح باورها و ارزش‌های اساسی سازمان برای دانش‌آموران در حد درکشان در سطح بالا و مناسبی وجود داشته باشد، آن‌گاه شرایط و مقتضیات لازم جهت ارتقای رشد اجتماعی دانش‌آموزان فراهم می‌گردد.

همچنین در ارتباط با تأثیر مؤلفه‌های رهبری تحول‌آفرین بر رشد اجتماعی، یافته‌های این

با توجه به جدول ۳ چون مقدار آماره t -value در همه موارد بزرگ‌تر از ۱/۹۶ قرار گرفته است و درباره $+1/96$ تا $-1/96$ نبوده است، مؤلفه‌های رهبری تحول‌آفرین بر رشد اجتماعی دانش‌آموزان معنادار بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر رهبری تحول‌آفرین معلمان بر رشد اجتماعی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان چالوس صورت گرفت. یافته‌های این تحقیق نشان داد که رهبری تحول‌آفرین معلمان، بر رشد اجتماعی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان چالوس تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. به عبارت دیگر به کارگیری مؤثر سبک رهبری تحول‌آفرین از سوی معلمان مقطع ابتدایی شهرستان چالوس موجب ارتقای رشد اجتماعی دانش‌آموزان خواهد شد. این یافته با نتایج پژوهش‌های (۱)، (۲)، (۳)، (۴)، (۵)، (۶)، (۷)، (۸)، (۹)، همخوانی دارد. در تبیین یافته مذکور می‌توان گفت که اگر در مدارس مقطع ابتدایی شهرستان چالوس، عواملی از قبیل ترغیب ذهنی دانش‌آموزان از سوی معلم، نفوذ آرمانی در دانش‌آموزان، انگیزش الهام‌بخش و

فراتر از انتظاراتشان، انگیزه می‌دهد و شرایط و مقتضیات لازم جهت بهبود رشد اجتماعی دانش-آموزان را فراهم می‌کند. همچنین پیشنهاد می‌شود: کارگاه‌های آموزشی در جهت افزایش مهارت‌های رهبری تحول‌آفرین برای معلمان در نظر گرفته شود.

پژوهش نشان داد که ترغیب ذهنی، نفوذ آرمانی، انگیزش الهام‌بخش و ملاحظات فردی بر رشد اجتماعی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان چالوس تأثیری مثبت و معنی‌دار دارد. در واقع می‌توان گفت که: معلمان با بهره‌گیری از ترغیب ذهنی، نفوذ آرمانی، انگیزش الهام‌بخش و ملاحظات فردی، نیازهای احساسی زیر دستان را برآورده می‌کنند. معلمان نیازهای دانش‌آموزان را تشخیص می‌دهند و به آن‌ها کمک می‌کنند تا مهارت‌هایی که برای رسیدن به هدف مشخص لازم دارند را پرورش دهند. از آنجا که هر پژوهش با محدودیت‌هایی مواجه است، پژوهش حاضر نیز از این قاعده مستثنی نیست. ابزار جمع‌آوری اطلاعات فقط محدود به استفاده از پرسش‌نامه بوده‌است. به دلیل محدودیت زمانی از سایر ابزارها مانند مصاحبه، مشاهده و غیره استفاده نشده‌است. همچنین محدود بودن جامعه آماری در دست محقق که فقط معلمان مقطع ابتدایی شهرستان چالوس را تحت پوشش قرار می‌دهد نیز باعث می‌شود که نتایج این بررسی به دیگر محیط‌ها از جمله مدارس مقاطع متوسطه و سازمان‌ها قابل تعمیم نباشد. اما بر اساس نتایج به‌دست‌آمده و تأثیر رهبری تحول‌آفرین معلمان بر رشد اجتماعی دانش‌آموزان پیشنهاد می‌شود که در مدارس معلمان سبک رهبری خود را با به-کارگیری عواملی چون ترغیب ذهنی، نفوذ آرمانی، انگیزش الهام‌بخش و ملاحظات فردی تقویت نمایند. زیرا تقویت این عوامل موجب ارتقای سبک رهبری آن‌ها می‌شود و دانش‌آموزان را توانمندتر می‌سازد و به آن‌ها در جهت عملکرد

منابع:

4-Ifcher, John, and Homa Zarghamee (2010), "The Happiness of Single ... Journal of. Happiness Studies J Happiness Stud 15.5 : 1219-238.

5- Hallahan, D. P., Kauffman, J. M., & Pullen, P. C. (2015), *Exceptional learners: an introduction to special education* (13th Ed). Published by Pearson Education, Inc.

6- Gumusluoglu, L. & Ilsev, A. (2009), *Transformational Leadership Organizational Creativity, and Organizational innovation*. Journal of Business Research, NO. 62, 461- 473

7- Jiang, Weiping (2017), *The Impact of Transformational Leadership on Employee Sustainable Performance: The Mediating Role of Organizational Citizenship Behavior*.

8- Gairin,joaquir&Rodriguez-Gomez(2013)*Leadership,Educational Development,and Social Development.international Handbook of Educational leadership and social (in) justice pp819-843 Cite as*

9-D.Ruben Brent and A.GigliottiRalph.Leadership as Social influence:An Expanded view of Leadership communication Theory andpractice.jornal of leadership & organizational studies2016,vol23(4)467-479

10- Bass, B & Stedmir, K (2000), *Dose the transactional - transformational Leadership paradigm transcend organizational and national boundaries?.* American Psychological Association, 52 (2), 130-139

11- Kline, P. (1994). *An Easy Guide to Factor Analysis*. New York, NY:Routledge

12-Kline, R. B. (2010). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: The Guilford Press

۱- حاج یوسفی، علی؛ حاج بابایی، حسین؛ رهگذر، مهدی (۱۳۹۰)، مقایسه رشد اجتماعی کودکان ۳ تا ۶ سال برخوردار و محروم از خدمات روستا مهدها (بررسی موردی شهرستان ورامین). نشریه رفاه اجتماعی. ۱۱ (۴۱). ۳۴۳. ۳۶۸.

۲- چهار دولی، آیلین (۱۳۸۴)، بررسی درک دبیران دوره متوسطه شهرستان شاهین دژ از نقش نظام آموزشی در رشد اجتماعی و هویت دانش آموزان. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه تبریز.

۳- امی، زهرا؛ قراملکی، احد فرامرز (۱۳۸۴)، مقایسه سبک های لیپمن و برنی فیر در فلسفه برای کودکان. اندیشه نوین دینی، ۲ (۱۸۲). ۲۴- ۷.